Pro Index | Journal of Innovation in Educational and Social Research
Volume: 2 Issue: 1 Year: 2024
ISSN: 2992-894X | http://journals.proindex.uz

Smart Turizm - Sohani Rivojlantirishning Istiqbolli Yo‘Nalishi

Valiyev Hasan Sunnatillo o‘g‘li
Chirchiq davlat pedagogika universiteti, 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada aqilli tehnologiyalar tushunchasi, turizm, smart turizm rivojlanishi hamda bu borada amalga oshirilayotgan ishlar to‘g’risidagi ilmiy ishlanmalar o‘rganilib ular yuzasidan fikr va mulohazalar keltirilgan.

Kalit so‘z: Aqilli turizm, Aqilli texnologiyalar, Nazzar, Uber, AirBnB, Uzbekistan Pass.

Kirish

Turizm dunyodagi eng tez rivojlanayotgan va eng muhim iqtisodiy tarmoqlardan biri bo'lib, dunyo bo‘ylab jamoalar uchun iqtisodiy o‘sishning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir. Turizmning asosiy talabi dunyoning turli burchaklaridan tobora ko'proq sayyohlarni jalb qilish. Turizm, shuningdek, iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga qaraganda ayollarning ishchi kuchi, ayollar tadbirkorligi va ayollar etakchiligida biznesda ishtirok etishi uchun yaxshi imkoniyatlar yaratayapti. 2018 yilda Butunjahon turizm kuni "turizm va raqamli transformatsiya"deb nomlanadi. Raqamli texnologiyalar turizmda ulkan salohiyatga ega va allaqachon bir nechta funktsiyalarda qo'llanilmoqda. Bu Jahon banki tomonidan olib borilgan bir nechta tadqiqotlar davomida ta'kidladi[1].

Aqilli turizm - inson tajribasining aqlli texnologiyalar bilan dinamik aloqasi sifatida tavsiflanadi. Smart turizmning maqsadi innovatsion texnologiyalardan foydalanish orqali resurslarni boshqarish samaradorligini oshirish, raqobatbardoshlikni oshirish va barqarorlikni oshirishdir. Shu sababli, to'lov usullaridan tortib turli interaktiv faoliyatlargacha o'z operatsiyalarini modernizatsiya qilishga tobora ko'proq yo'nalishlar qo'shilmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Turizmni qamrab oladigan hodisalarga nisbatan "aqlli" tushunchasi qo'llanilishini ko'rish ajablanarli emas. Ko'p jihatdan aqlli turizmni an'anaviy turizmdan va yaqinda elektron turizmdan mantiqiy taraqqiyot sifatida ko'rish mumkin, chunki sanoat va iste'molchilarning innovatsiyalari va texnologik yo'nalishi uchun asos qabul qilingan. Shuningdek aqlli turizm sohasidagi tadqiqotlar juda cheklangan bo'lib qolmoqda va asosan mavjud tashabbuslarning amaliy tadqiqotlarini taqdim etadi. Qolaversa, u asosan iste'molchilar nuqtai nazariga e'tibor qaratadi.

Bu rivojlanish traektoriyasi ijtimoiy media keng qabul qilinishi va turizm ma'lumotlari va turizm iste'molchilarining yuqori harakatchanligini hisobga olgan holda mobil turizmni amalga oshirishga qaratilgan harakatlar belgilab bergan. Biroq, aqlli turizm, turizmda AKT evolyutsiyasida alohida qadamdir, chunki turizmning jismoniy va boshqaruv o'lchovlari raqamli maydonga kirib bormoqda. Ma'lumotlar barcha aqlli turizm faoliyatining asosini tashkil etadi. Shuning uchun maxfiylik aqlli turizm sharoitida aniq tashvish tug'diradi. Ayniqsa, joylashuvga asoslangan xizmatlar sayyohlar uchun juda foydali bo'lsa-da, iste'molchilarni himoyasiz qiladi. Turizmda xavfsizlik alohida holat bo'lib, provayderlar bilan munosabatlar va shuning uchun ularning ilovalari, xizmatlari odatda qisqa muddatli bo'lib, ishonchni cheklaydi. Shuningdek, axborot uchun ehtiyoj juda katta. (Anuar va Gretzel 2011).

[1] http://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/09/25/digital-platforms-and-the-future-of-tourism-a-world-tourism-celebration

Aqlli sayyohning raqamli izi juda katta va ta'tilda yoki ish uchun sayohat paytida qolgan raqamli izlarni yuzaga chiqarish imkoniyatlari ko'p. Shu bilan birga, noma'lum ma'lumotlarning katta to'plamlaridan shaxslarni aniqlash, aniq maqsadsiz ma'lumotlarni avtomatik ravishda olish va xizmat ko'rsatish niqobi ostida kuzatuv qilish xavotirlari kelib chiqadi. Aqlli turizm axborotni boshqarish bilan bog'liq katta muammolarni ko'taradi. Hozirgi tahmin shundan iboratki, barcha ma'lumotlar korxonalar uchun juda qadrlidir va boyitilgan turizm tajribasini izlayotgan aqlli sayyohlar tomonidan erkin taqdim etiladi. Ma'lumotlar beparvolik bilan olinadi va saqlash, qidirish, axborotni boshqarish xarajatlari hisoblanmaydi.

Aqlli shahar kontseptsiyasini amalga oshirish hukumatlarni qanday ma'lumotlarga ega ekanligi va qanday qilib foydali bo'lishi mumkinligi haqida diqqat bilan o'ylashga majbur qilgan bo'lsa-da, bunday harakatlar korxonalarda amalga oshirilmaydi. Shu sababli, aqlli turizm sharoitida zarur bo'lgan tadqiqotlarning asosiy yo'nalishi axborotni boshqarish va maxfiylik bo'lib, ma'lumotlarning qiymatini aniqlash va ochiq va hamma joyda mavjud bo'lgan ma'lumot tuzilmalarida xavfsizlik va xavfsizlikni ta'minlash bilan bog'liq alohida savollar mavjud.

Aqlli turizm sharoitida tobora ko'proq muhokama qilinayotgan yana bir masala-bu haddan tashqari texnologiyaga bog'liqlik. Texnologiya turizm tajribasini qanday oshirishi bo'yicha tadqiqotlar olib borilayotgan bo'lsa-da, juda ko'p vositachilikning mumkin bo'lgan kamchiliklariga qaratilgan tadqiqotlarning etishmasligi aniq. Aqlli turizm tajribalariga nisbatan tanqidiy nuqtai nazar, kontekstdan xabardor tizimlar va iste'molchilarning aqlli turizmning turli jihatlariga bo'lgan munosabati, shu jumladan ularning birgalikda yaratishga tayyorligi haqidagi ma'lumotlar bilan psixologik va sog'liq uchun xavflari haqida ko'proq ma'lumot olishi zarur.

Aqlli turizm xizmatlariga tarjima qilish uchun katta ma'lumotlarning kuchini ochish zarurati, buning uchun zarur bo'lgan inson va sun'iy intellekt masalasini ham ko'taradi. Shuningdek, u AKTga kuchli ishonishiga qaramay, innovatsion kamchiliklar bilan mashhur. Inson resurslari bilan bog'liq muammolar aqlli turizm odatda muhokama qilinmaydi. Bundan tashqari, yuqorida aytib o'tilganidek, ushbu kontekstda qanday biznes modellarini qabul qilish mumkin va kerak bo'lishi sir bo'lib qolmoqda. Shu sababli, tashkiliy va boshqaruv nuqtai nazaridan ko'proq tadqiqotlar talab etiladi, shuningdek, aqlli turizm iqtisodiyoti bo'yicha kontseptual va empirik tekshiruvlarga ega.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda Smart turizmning o‘rni, turizm sohasining rivojlantirishning istiqbolli yo‘nalishlari hamda bu borada tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ishlar o‘rganildi hamda ushbu jaroyonda kuzatuv, nazariy va statistik tahlildan foydalanildi.

Tahlil va natijalar

Ushbu tadqiqotni olib boorish jarayonida shunga amin bo‘ldimki, aqlli turizm nihoyatda istiqbolli soha bo'lib, natijada aholi va sayyohlar uchun yanada qulay, xavfsiz, qiziqarli va barqaror yashash joylari, ko'proq moslashtirilgan va shuning uchun ko'proq tegishli turizm tajribalari va yangi xizmatlar, biznes modellari va bozorlar yanada moslashuvchan tuzilmalar natijasida paydo bo'lishi. Vertner yaqinda turizm va AKT bilan bog'liq tadqiqotlar muhim hissa qo'shishi kerak bo'lgan ko'plab qatlamlarni ko'rsatadigan tadqiqot manifestini nashr etdi. Inson va kompyuterning o'zaro ta'siri masalalarini ko'rib chiqishdan tortib, ijtimoiy dinamikaga, bozor tuzilmalariga va sanoat qiymat zanjirlariga qadar siyosat va boshqaruvni xabardor qilishgacha, aqlli turizm bilan bog'liq tadqiqotlar aqlli turizm tashabbuslarini tanqidiy ravishda xabardor qilish uchun ko'plab bo'shliqlarni to'ldirishi kerak. Smart turizm tomonidan taqdim etilgan yangi qiymat yaratish imkoniyatlarini o'rganish va ularni ishlaydigan aktga aylantirish uchun dizayn fanlari bilan bog'liq tadqiqotlar zarur. Uber yoki AirBnB kabi rivojlanayotgan aqlli turizm iqtisodiyotining ko'plab ustunlari bozorning o'ziga xos joyidan foydalanish uchun mavjud texnologiyalardan foydalanadigan oddiy texnologik platformalarga asoslangan. Ushbu texnologiya-bozor kombinatsiyalari innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun muntazam ravishda o'rganilishi va xaritalanishi kerak. Bundan tashqari, turli xil ma'lumotlar qatlamlaridan haqiqatan ham foydalanish uchun semantik texnologiyalar va sun'iy intellektdagi yutuqlar zarurligi juda aniq bo'ladi.

Barqarorlik katta tashvish tug'dirgani uchun aqlli turizmning haqiqiy xarajatlari (masalan, energiya iste'moli, elektron chiqindilar va boshqalar.) taxmin qilish kerak. Va nihoyat, aqlli sayyohlar haqiqatan ham yaxshi tajribaga ega bo'ladimi yoki yo'qmi, hali empirik tarzda o'rganilmagan. O ' zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 14-maydagi 3724-son "elektron tijoratni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida" gi qarorini amalga oshirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish Davlat qo‘mitasi tomonidan HoReCa xizmatlar segmentida axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi bilan birgalikda xalqaro axborot tizimi ishlab chiqildi.

Silkroad.uz bu sizga tezda mehmonlarga bron qilish imkonini beradi, tezlashtiradi ro'yxatdan o'tish jarayoni xizmatlar uchun to'lovlarni mehmonlar uchun ham, mehmonxona xodimlari uchun ham tez va qulay qiladi. Turizm davlat qo‘mitasi yakka tartibdagi bronlash tizimini pilot rejimda ishga tushirish orqali tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga hissa qo' shadi. SmartChain kompaniyasi bilan birgalikda NAZZAR innovatsion mobil ilovasi ishlab chiqilmoqda[2].

NAZZAR – bu har qanday moddiy tashuvchilarga kengaytirilgan haqiqat elementlarini birlashtirishga imkon beradi. Smartfonni NAZZAR belgisi ustiga olib borganingizda, smartfon ekranida turli xil effektlar bilan to'ldirilgan haqiqiy ob'ektning tasviri paydo bo'ladi. Firma belgisi har qanday moddiy vositada joylashgan: buklet, jurnal, menyu, qadoqlash, belgi, reklama banneri. Misollar orasida:

- Videofragmentga aylanib, "jonlanadigan" ommaviy axborot vositasidagi videostatik rasm;
- Foydalanuvchining smartfon karnayidan foydalangan holda ijro etiladigan audio o'yin;
- 3D obyektlar. Ekrandagi fotosuratlar va rasmlar uch o'lchovli bo'lib, ularni turli tomonlardan va burchaklardan ko'rishga imkon beradi;
- Virtual tugmalar. Reklama taklifi ko'rish paytida smartfon ekranida paydo bo'ladigan "sotib olish" va "ko'proq ma'lumot olish" tugmalari bilan to'ldiriladi.

Sayohatchilar uchun eng katta ishlanmalardan biri turli sayyohlik xizmatlarini o'z ichiga olgan Uzbekistan Pass loyihasi bo'ldi. Sayohatchilar uchun eng katta ishlanmalardan biri turli sayyohlik xizmatlarini o'z ichiga olgan Uzbekistan Pass loyihasi bo'ldi.

Uzbekistan Pass-bu O'zbekiston bo'ylab keng ko'lamli sayyohlik xizmatlarini ko'rsatadigan birinchi va hozirgacha yagona milliy mahsulot. Ushbu ilova mamlakatda smart turizmni rivojlantirish uchun platforma bo'lishi mumkin. Uzbekistan Pass mavjud xizmatlar va ilovalar bilan birlashtirilgan bo'lib, bu xizmatni mamlakatning istalgan nuqtasida sayohatchilar uchun qulay va tezkor qiladi.

Ushbu rivojlanishning o'z sayti va mobil ilovasi mavjud, uni Play Market yoki Appstore-dan yuklab olish mumkin. Shuningdek, kompaniya ko'p tilli cho'ntak qo'llanmalarini ishlab chiqdi. Uzbekistan Pass foydalanuvchilari ularni mutlaqo bepul olishlari mumkin. Qo'llanmalar O'zbekistonning har bir hududi, diqqatga sazovor joylari, oshxonasi va bayramlari haqida batafsil ma'lumot beradi. Bundan tashqari, ilova orqali siz turistik paketni sotib olishingiz yoki qo'llanma xizmatlariga buyurtma berishingiz mumkin.

Xulosa va takliflar

Bugungi kunda texnologik yutuqlar bilan ta'minlangan, aqlli turizm sayyohlar va sayyohlar uchun uzluksiz, shaxsiylashtirilgan va barqaror tajribalarni yaratish orqali sayohat sanoatida inqilob qilmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) integratsiyasi orqali aqlli manzillar shaxsiylashtirilgan tavsiyalarni taklif qiladi, resurslarni boshqarishni optimallashtiradi va hamma uchun foydalanish imkoniyatini oshiradi.

Aqlli turizmning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

Kengaytirilgan sayohatchilar tajribasi: AI asosidagi tavsiyalar, real vaqtda ma’lumot va interaktiv ilovalar kabi aqlli vositalar sayyohlarga ongli qarorlar qabul qilish, marshrutlarini

[2] https://xs.uz/uz/post/nazzar-innovatsion-startap-lojihasining-ilk-elektron-muzeji-zhizzakh-shahrida-ornatildi

shaxsiylashtirish va yashirin marvaridlarni kashf qilish imkonini beradi.Resurslarni boshqarish yaxshilandi: Ma'lumotlarga asoslangan tushunchalar manzillarga chiqindilarni boshqarish, energiya sarfi va transport oqimini optimallashtirish imkonini beradi, bu esa barqarorlik va iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Kengaytirilgan mavjudlik: Aqlli texnologiyalar nogiron, tilda muammolari yoki ma'lumotlarga kirish imkoniyati cheklangan sayyohlar uchun to'siqlarni olib tashlashi mumkin.

Raqobatbardoshlikni oshirish: noyob va qiziqarli tajribalarni yaratish uchun texnologiyadan foydalangan holda, yo'nalishlar tashrif buyuruvchilarni jalb qilishi va ushlab turishi, ularning global turizm bozoridagi mavqeini oshirishi mumkin.

Biroq, aqlli turizmni keng miqyosda qabul qilishda muammolar saqlanib qolmoqda:Ma'lumotlar maxfiyligi bilan bog'liq muammolar: ma'lumotlar xavfsizligi va shaffofligini ta'minlash sayyohlar bilan ishonchni mustahkamlash va shaxsiy ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanishning oldini olish uchun juda muhimdir.

Texnologik infratuzilma: Ko'pgina yo'nalishlarda aqlli yechimlarni samarali amalga oshirish uchun zarur infratuzilma, resurslar va tajriba yetishmaydi.

Raqamli savodxonlik bo'shlig'i: barcha sayyohlar aqlli turizm vositalaridan to'liq foydalanish uchun zarur bo'lgan raqamli savodxonlik ko'nikmalariga ega emaslar.

Aqlli turizmni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun oldinga siljish kerak:

Hamkorlik: Hukumatlar, texnologiya provayderlari va turistik manfaatdor tomonlar o'rtasidagi davlat-xususiy sheriklik innovatsiyalarni rivojlantirish va inklyuzivlikni ta'minlash uchun juda muhimdir.

Barqarorlikka e'tibor qarating: Aqlli yechimlar uzoq muddatli manfaatlar uchun ekologik mas'uliyat va resurslarni tejashni birinchi o'ringa qo'yishi kerak.

Uzluksiz ta'lim: sayyohlar va mahalliy hamjamiyatlarni aqlli texnologiyalarning afzalliklari va ulardan foydalanish to'g'risida ma'lumot berish tashabbuslari ularni keng joriy etish uchun juda muhimdir.

Oxir oqibat, aqlli turizm sayohat sanoati uchun istiqbolli kelajakni taklif qiladi. Texnologiyani o'zlashtirib, hamkorlikni rag'batlantirish orqali yo'nalishlar hamma uchun yanada inklyuziv, barqaror va yoqimli sayohat tajribasini yaratishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Ozbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 28- sentyabrdagi "2022 — 2026 yillarda Xorazm viloyatining turizm salohiyatini kompleks rivojlantirish boyicha qoshimcha chora-tadbirlar togrisida" gi № 546-sonli qarori// https://lex.uz/uz/docs/6212915
2. Buhalis, D.; Amaranggana, A. Smart tourism destinations enhancing tourism experience through personalisation of services. In Information and Communication Technologies in Tourism; Springer: Cham, Switzerland,
3. https://ictnews.uz
4. McCan, P., Argilés, R. "Smart Specialisation, regional growth and applications to EU Cohesion policy",Economic Geography working paper 2011 Faculty of Spatial Sciences, University of Groningen. 2011
5. https://lex.uz
6. "Turizmda axborot texnologiyalari" Zaynalov N. R. 2017
7. Z. Lijing, P. Yanrong and H. Jianhua, "The Development Strategy for the Tourism in Hebei under the Background of Smart City Based on Data Mining," in Proc. 7th International Conference on Intelligent Computation Technology and Automation, Changsha, 2014

8. A. K. Tripathy, P. K. Tripathy, N. K. Ray, and S. P. Mohanty, “iTour: The Future of Smart Tourism”, *IEEE Consumer Electronics Magazine*, Volume 7, Issue 3, May 2018
9. Marchesani, F. (2022). Exploring the relationship between digital services advance and smart tourism in cities: Empirical evidence from Italy. Current Issues in Tourism,
10. Gretzel, Ulrike; Reino, Sofia; Kopera, Sebastian; Koo, Chulmo (2015-01-01). "Smart Tourism Challenges". *Journal of Tourism*